

Aileye ve Eğitime İlişkin Sorunlar ve Çözümler

Editör: Nilüfer Ş. ÖZABACI

Editör: Prof. Dr. Nilüfer Ş. ÖZABACI

AİLEYE VE EĞİTİME İLİŞKİN SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

ISBN 978-605-241-996-0

DOI 10.14527/9786052419960

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2019, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindex.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşabilmektedir.

I. Baskı: Kasım 2019, Ankara

Yayın-Proje: Özge Yüksek

Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Yıldırım

Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.

Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1

İskitler/ANKARA

Tel: 0312-3411020

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 26062

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Bireyin doğum, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik yaşam dönemlerini sağlıklı olarak yaşayarak, hayata hazırlanması ve doyumlu bir şekilde devam etmesi sürecine katkı sağlayan iki önemli unsur vardır: **Aile ve Okul**. Bu unsurlar bireyin yaşamına ne kadar sağlıklı müdahalede bulunurlarsa ve ona uyumlu bir şekilde eşlik ederlerse, bireyin gelişim süreci o kadar sağlıklı ve doyurucu bir süreç olur. Birey gelişimini sürdürürken, yeterliliklerinden yetersizliklerinden, aile, okul ve sosyal çevre yoluyla haberdar olur. Yeterliliklerini hayatına zenginlik olarak katmayı ve yetersizliklerini de bir mutsuzluk kaynağı olarak değil gelişim ve gücünü keşfetme kaynağı olarak fark eder. Yaşadığı toplumda, yeterli ve yetersiz yönleriyle kendini kabul eden seven, değerli olduğuna inanan bir kişilik olarak kendini gerçekleştirme arayışını sürdürür.

Bu sürecin en önemli hazırlayıcısı olan aile ve okul, bireysel ve toplumsal yaşama hazırlama görevini bireyi tüm özellikleri ile kabul edip, onun gelişimine kendi kurallarını dayatarak değil, bireye eşlik edip varlığını kabul, değerli olma ve sahip oldukları ile güçlü olma özellikleri ile yaşama hazırlamaya odaklıdır. Bu eşlik etme süreci; bireyin kendini tanıyan, yeterliliklerini ve yetersizliklerini zenginlik olarak gören, bireysel ve sosyal rollerini, işlevlerini uyumlu bir şekilde yerine getiren kişiler olmasına yardım eder.

“Aileye ve Eğitime İlişkin Sorunlar ve Çözümler” adlı kitabımız bireyi hayata hazırlayan aile ve okul ile ilişkili kavramları vurgulayan bir kaynaktır. Kitabın Editörü: Nilüfer Ş. ÖZABACI ve çok değerli bilgi ve tecrübelerini paylaştan bölüm yazarlarımız şöyledir:

1. Bölüm: Aile Eğitimi Dr. Öğr. Üyesi Zerrin BÖLÜKBAŞI MACİT
2. Bölüm: Eğitim, Sosyal Yapı, Kültür ve İnsanın Sosyal Gelişimi Doç. Dr. Lütfü İLGAR
3. Bölüm: Aile İçi İlişkiler ve İletişim Dr. Öğr. Üyesi Zerrin BÖLÜKBAŞI MACİT
4. Bölüm: Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerle Psikolojik Danışma Cem TÜMLÜ
5. Bölüm: Aile İçi Şiddet Prof. Dr. Ayşe Sibel TÜRKÜM

Bu kitapta yazar olarak yer alarak okuyuculara vakalar ile birlikte çok önemli başlıkları; gelişim, psikoloji, psikolojik danışma ve rehberlik, eğitim alanındaki uzmanlara, aile ve öğrencilere özenle hazırlayıp sunan yazarlarımıza teşekkürlerimizi sunarız.

Keyifli okumalar...

Prof. Dr. Nilüfer Ş. Özabacı

Kasım, 2019

Bölümler ve Yazarları

Editör: Prof. Dr. Nilüfer Ş. ÖZABACI

1. Bölüm: Aile Eğitimi

*Dr. Öğr. Üyesi Zerrin BÖLÜKBAŞI MACİT
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*

2. Bölüm: Eğitim, Sosyal Yapı, Kültür ve İnsanın Sosyal Gelişimi

*Doç. Dr. Lütfü İLGAR
Biruni Üniversitesi*

3. Bölüm: Aile İçi İlişkiler ve İletişim

*Dr. Öğr. Üyesi Zerrin BÖLÜKBAŞI MACİT
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*

4. Bölüm: Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerle Psikolojik Danışma

*Öğr. Gör. Cem TÜMLÜ
Anadolu Üniversitesi*

5. Bölüm: Aile İçi Şiddet

*Prof. Dr. Ayşe Sibel TÜRKÜM
Anadolu Üniversitesi*

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM AİLE EĞİTİMİ

Andragoji (Yetişkin Eğitimi) Kavramı, Pedagoji ile Farklılıkları	2
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinde Aile Eğitiminin Yeri	7
Grolnick ve Slowiaezek Modeli	8
Hoover- Dempsey ve Sandler Modeli.....	9
T. Gordon Modeli.....	9
Hill ve Taylor Modeli	9
Berger Modeli	10
Epsitein Aile Katılım Modeli	11
Aile Eğitim Programlarının Yararları.....	12
Aile Eğitiminin Önemi, Tarihçesi ve İçeriği	13
Aile Eğitimi Türleri ve Konuları.....	19
Programa Katılan Kişi Sayısına Göre Tasarlanan Aile Eğitim Programları	20
Grup Eğitimi Yoluyla Düzenlenen Aile Eğitim Programları	20
Bire-Bir Eğitim Yoluyla Düzenlenen Aile Eğitim Programları.....	21
Programların Uygulandığı Ortama Göre Düzenlenen Aile Eğitim Programları	21
Eve Dayalı Aile Eğitim Programları	21
Kuruma Dayalı Aile Eğitim Programları	22
Ev ve Kuruma Dayalı Aile Eğitim Programları	22
Programın Amacına Göre Düzenlenen Aile Eğitim Programları	23
Anne-Babalara Uygulamalı Davranış Analizi İlke ve İşlem Süreçlerini Kazandırmaya Yönelik Aile Eğitim Programları.....	23
Anne-Babalara Çocuklarına Beceri ve Kavram Öğretmeyi Kazandırmaya Yönelik Aile Eğitim Programları.....	23
Çocuktan Çocuğa Eğitim	24
Aileden Aileye Eğitim	24
Medya ile Eğitim	25
Uzaktan Eğitim	25
Mobil Hizmetler	25
Aile Eğitimi Düzenleme İlkeleri.....	25
Aile Eğitiminde Eğiticinin (Kolaylaştırıcının) Eğitimi ve Süpervizyon Çalışmaları.....	29
Kaynaklar	34
Sorular	40
Çoktan Seçmeli Sorular	41

2. BÖLÜM

EĞİTİM, SOSYAL YAPI, KÜLTÜR VE İNSANIN SOSYAL GELİŞİMİ

Eğitim.....	48
Formal Eğitim - İnfomal Eğitim.....	48
Ailede Eğitim - Okulda Eğitim	48
Sosyal (Toplumsal) Yapı	50
Toplum Nedir?.....	50
Sosyal (Toplumsal) Yapının Tanımları ve Temel Öğeleri.....	51
Sosyal (Toplumsal) Yapının Tanımları.....	51
Sosyal Yapının Temel Öğeleri.....	51
Toplumsal Değişme Nedir?.....	55
Toplumsal Değişimin Faktörleri.....	56
Kültür	57
Kültür Nedir?	57
Kültürün Özellikleri.....	58
Kültür ve Medeniyet	58
Kültürün Başlıca Öğeleri.....	59
Kültürün İşlevleri	59
Kültürleme-Kültürlenme- Kültürleşme.....	60
Kültürleme (Enculturation)	60
Kültürlenme (Culturation).....	60
Kültürleşme (Acculturation).....	61
Kültür-Eğitim İlişkisi	61
Eğitimin Kültürel Görevi.....	61
Sosyalleşme – Toplumsallaşma.....	62
Sosyalleşme - Toplumsallaşma Kavramı	62
Birincil ve İkincil Sosyalleşme.....	63
Başarılı-Başarısız Sosyalleşme	64
Sosyal Gelişime İlişkin Yaklaşımlar	65
Psikoanalitik Yaklaşım.....	65
Davranışçı Yaklaşım.....	66
Sosyal Öğrenme Yaklaşımı.....	66
Bilişsel Gelişim Yaklaşımı	66
Sosyalleşme Kuramları ve Kuramcıları.....	66
Freud'un Yaklaşımı.....	66
Erikson'un Yaklaşımı	67
Piaget'in Yaklaşımı	67
Vygotsky'nin Yaklaşımı.....	68

Kohlberg'in Yaklaşımı.....	68
Gillian'ın Yaklaşımı	69
Mead'ın Yaklaşımı	69
Sosyalleşmeye İlişkin Diğer Görüşler	69
Kaynaklar.....	70
Sorular.....	73
Çoktan Seçmeli Sorular	73

3. BÖLÜM

AİLE İÇİ İLİŞKİLER VE İLETİŞİM

Aile İçi İlişki ve İletişim	78
Aile Kuramları	78
Yapısal İşlevsel Kuram	79
Sosyal Bilişsel Kuram	80
Sosyal Çatışma Kuramı.....	80
Sosyal Alışveriş Kuramı.....	81
Sembolik Etkileşim Kuramı.....	81
Aile İçi İletişim Modelleri	82
Eşitlikçi İletişim Biçimi	82
Dengeli Dağılan İletişim Biçimi	82
Dengesiz Dağılan İletişim Biçimi.....	82
Tekelci İletişim Biçimi	83
Aile İçi İlişkiler	85
Sağlıklı Ailelerin İşlevleri	88
Yaygın Ana-Baba Tutum ve Davranışları	94
Temel İletişim Becerileri.....	99
Duygu Okur-Yazarlığı ve Öfke Yönetimi	104
Kaynaklar.....	106
Sorular.....	108
Çoktan Seçmeli Sorular	109

4. BÖLÜM

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞA SAHİP AİLELERLE PSİKOLOJİK DANIŞMA

Giriş	116
Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşantıları.....	117
Ailesel Yaşantılar	118
Evlilik İlişkileri.....	118
Kardeşler Arası İlişki.....	122
Kişisel Yaşantılar.....	126
Toplumsal Yaşantılar.....	130
Özel Gereksinimli Çocuğun Aile Gelişimine Olumlu Yansımaları.....	132
Özel Gereksinimli Çocuğun Kabulü	133
Kişisel Boyut	136
Sosyal Boyut.....	137
Ailesel Boyut.....	137
Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelere Sunulacak Psikolojik Destek	138
Ruh Sağlığı Uzmanlarının Karşılaşabileceği Bazı Zorluklar.....	143
Ebeveynler Arasındaki Yardım Alma Düşünceleri.....	145
Psikolojik Yardım Alma Süreçleri Hakkındaki Bilgi Eksikliği.....	145
Ebeveynler Tarafından Çaresizliğin Kabulü.....	146
Bazı Uzmanların Aileyi Çocuk Odaklı Kullanmak İstemesi.....	146
Ebeveynlerin Sizin Özel Çocuğunuz Var mı? Sorusu	148
İlerlemeyi Sekteye Uğratan Sosyal Destek Eksikliği.....	148
Maddi Zorluklar	148
Ruh Sağlığı Uzmanlarının Ailelerle Kurduğu İlk İletişim.....	149
Kaynaklar.....	150
Sorular.....	154
Çoktan Seçmeli Sorular	154

5. BÖLÜM

AİLE İÇİ ŞİDDET

Giriş.....	158
Aile İçi Şiddet	158
Aile İçi Şiddetin Türleri	159
Fiziksel Şiddet.....	159
Duygusal Şiddet.....	160
Cinsel Şiddet	160
Ekonomik veya Finansal Şiddet/İstismar.....	160

Aile İçi Şiddet Mağdurları	163
Aile İçi Şiddet Mağdurları Olarak Kadınlar	163
Aile İçi Şiddet Mağdurları Olarak Çocuklar	166
İhmal	166
Çocuk İstismarı	166
Aile İçi Şiddetin Çocuklara Yöneltilmesinde Risk Etmenleri	168
(Ailede) Şiddet Konusunda Doğru Sanılan Yanlışlar	171
Aile İçi Şiddetin Yaygın Olmasını Etkileyen Etmenler	173
Ülkemizde Aile İçi Şiddete Karşı Koruyucu Yasalar	176
Türk Medeni Kanununun Kadınları Koruyucu İşlevi	176
Türk Ceza Kanununun Kadınları Koruyucu İşlevi	177
Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)	178
İstanbul Sözleşmesi	179
CEDAW	179
Sonuç	180
Kaynaklar	180
Sorular	182
Çoktan Seçmeli Sorular	182

1. BÖLÜM

AİLE EĞİTİMİ

Dr. Öğr. Üyesi Zerrin BÖLÜKBAŞI MACİT
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Andragoji (Yetişkin Eğitimi) Kavramı, Pedagoji ile Farklılıkları

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinde Aile Eğitiminin Yeri

Aile Eğitiminin Önemi, Tarihçesi ve İçeriği

Aile Eğitimi Türleri ve Konuları

Aile Eğitimi Düzenleme İlkeleri

Aile Eğitiminde Eğiticinin (Kolaylaştırıcının) Eğitimi ve Süpervizyon Çalışmaları

Andragoji (Yetişkin Eğitimi) Kavramı, Pedagoji ile Farklılıkları

Ülkeden ülkeye, kültürden kültüre farklılık göstermekle birlikte, “yetişkin”i **biyolojik olarak**, üreyebilme yetisi ve becerisine ulaşan; **yasal olarak**, imza atabilen, başkasının iznine veya himayesine ihtiyaç duymadan yasal yükümlülüklerini yerine getirebilen; **sosyolojik olarak**, toplumda yetişkinlerin rollerini üstlenmiş ve tam zamanlı çalışma, oy kullanma gibi sosyal sorumluluklarını yerine getirebilen; **psikolojik olarak**; öz-beni gelişmiş, kendi yaşantısını kontrol edebilen ve yönlendiren, öz-güven ve öz-saygı olgularını hayatının her kademesinde kullanan ve geliştiren birey olarak tanımlamak yerinde olacaktır. Dünya sağlık örgütü 18 yaş ve üstü bireyleri yetişkin olarak tamlamaktadır.

İnsanlık tarihiyle yaşıt olduğu söylenebilecek yetişkin eğitimi 20. yüzyıl ile birlikte farklı bir ivme kazanmıştır. 1800’lü yılların ortalarından itibaren İngiltere ve Avusturya’da işçilerin meslek eğitimleri ile göze çarpan yetişkin eğitimi, Japonya’da ilk olarak imparatora tamamen bağlı bir ulus yaratmak için verilirken, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra demokratik yaşam kurallarını benimsemiş, modern bir ulus oluşturma amacına evrilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri’nde 1930’lu yıllardan itibaren yoğunluk kazandığı gözlenen yetişkin eğitimi çalışmaları Birinci Dünya Savaşı’nın ardından Psikolojik Danışma ve Rehberlik çalışmalarının da şekillenmesine sebep olan, insanın değerli bir varlık olduğu görüşü ile farklı bir boyut kazanmıştır. Çekoslovakya ve Polonya’da 1950’li yıllarda büyük kentlerde çok yaygın olan halk üniversiteleri kendi bünyelerinde yetişkinlere yönelik diğer eğitimlerin yanında ana-baba okulları da açmışlardır. Ardından işçi konfederasyon ve üniversiteleri vasıtasıyla anne-baba okullarının faaliyetleri kentlerden kırsala doğru yayılmışlardır.

1905 yılında kurulmaya başlayan İşçi Eğitim Birliğinin ardından Birinci Dünya Savaşından sonra 1919 yılında yetişkin eğitimi komisyon raporu hazırlanmış; ve bu raporla yetişkin eğitiminin lüks ve kısa süreli bir çalışma değil, aksine sürekli ulusal bir gereklilik ve vatandaş olmanın bir ön koşulu olarak yaşam boyu devam edecek bir süreç olduğu önemle vurgulanmıştır. 1921 yılında İngiliz Ulusal Yetişkin Eğitimi Enstitüsü kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır. Böylece üniversitelerin yetişkin eğitimi çalışmalarında etkin rol oynamaları sağlanmıştır. Tüm bu çalışmaların yanında UNESCO tarafından ilki 1949 tarihinde olmak üzere beş kez düzenlenen “*Dünya Yetişkin Eğitimi Konferansları*” yetişkin eğitimi çalışmalarının şekillenmesine katkı sağlamıştır (Duman, 1999).

Türkiye’de ise Cumhuriyetin kurulması ve 1928 Harf Devrimi’nin hemen ardından Atatürk’ün önderliğinde başlatılan en önemli yetişkin eğitimi çalışması Millet Mekteplerinin açılmasıdır. Millet Mektepleri’nin amacı; “Türk halkını,

okuyup yazmaya muktedir bir hale getirmek ve ona, geçim ile yaşamın gerektirdiği ana bilgileri kazandırmak olarak belirtilmiştir”. Yani o yıllarda yetişkin eğitimi, yetişkinlere okuma-yazma öğretmek ve temel bilgileri kazandırmak olarak gündeme gelmiştir. Daha sonraki yıllarda, sanat okullarına bağlı, köylerde, erkekler için demircilik, marangozluk ve yapı gibi kurslar, kadınlar için ise biçki-dikiş kursları açılmaya başlanmıştır. Bu durum yetişkinlere okuma-yazma ve temel bilgilerin yanında, bazı becerilerin de kazandırılmaya çalışıldığını göstermektedir. 1960 yılında “ Yetişkinlere okuma-yazma öğretimi, temel ve genel bilgi öğretimi, toplum eğitimi, inceleme ve araştırma” yapması amacı ile Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Akın, 2014; Gökçe,2009)

Yetişkin eğitimcilerin özellikle 1950’li yıllara kadar yetişkin öğrenmesini anlamaya yönelik genel psikoloji ağırlıklı araştırmalara yöneldikleri dikkati çekmektedir. Fakat yetişkin öğrenmesinin çocuk öğrenmesinden ve okul temelli öğrenmeden ayrı olduğunu göstermek için daha sonraki yıllarda yetişkinlere yönelik modern öğrenme ilke ve kuramları geliştirildiği göze çarpmaktadır. Günümüzün yetişkin öğrenmesini açıklayan üç temel kuram sırasıyla: 1. Androgoji, 2. Öz-yönelimli öğrenme3. Dönüştürücü öğrenme kuramıdır (Penirci, 2014)

1. Androgoji: Yetişkinlere öğretme metodunu “Androgoji” kavramı ile 1833 yılında ilk olarak “Plato’nun Eğitimsel Fikirlerinden (Plato’s Educational Ideas)” yararlanarak kullanan kişinin; bir Alman öğretmen olan Alexander Kapp olduğu bilinmektedir. 1926 yılında ise; Eduard Lindeman, androgojiyi öz-yönelimli, deneyimsel, problem temelli yetişkin öğrenmesi ile bağlantılı olarak geliştirme yoluna gitmiştir.

Eski Yunan dilinde ‘paid’ çocuk, ‘agagus’ ise ‘yönetme’ anlamındadır. Yugoslav bir yetişkin eğitimci olan Dusan Savicevic’ten androgoji kavramını duyan (ki kendisi daha sonra androgojinin babası olarak anılacaktır:) Malcolm Knowles’un ilk tepkisi ‘whatagogy?(ne bilimi?)’ şeklindedir. Zamanla, kendi ismi ile beraber anılmaya başlanan androgoji kavramı üzerine ‘Androgoji, Pedagoji Değil’ adlı ilk makalesini yazan Knowles, daha sonra kavrama pedagojiye paralel olarak bir açıklık getirmiştir. Knowles, bu bilgiden hareketle, pedagoji kavramını “çocuklara öğretme bilim ve sanatı” olarak tanımlar. Aynı yöntemle, ‘andra’(yetişkin) erkek ve ‘agagus’ (yönetme) sözcüklerini birleştirmiş ve kelime anlamı, yetişkin (erkeğin) yönlendirilmesi olan androgoji kavramını “yetişkin eğitiminin bilim ve sanatı” olarak tanımlamıştır. Pedagojik ve androgojik yaklaşımların bileşkesi ise; bireyi yaşam boyu öğrenmeye hazırlamak bilimidir. Knowles’a göre; “Pedagojik model, neyin öğrenileceği konusundaki bütün kararları vermenin, onun nasıl, ne zaman öğrenileceğinin ve öğrenilmiş olup olmadığının sorumluluğunu öğretmene vermektedir. İçerik modeli olarak da anılan pedagojik model, öğrenene yalnızca,

öğretmenin direktiflerini benimseyip koşulsuz uyma rolünü bırakan, öğretmen yönetimli bir eğitimidir.” (Knowles, 1996, s. 53).

Androgoji, yetişkinler için yeni bir eğitim yaklaşımı olarak ortaya çıkarken, aynı zamanda örgütsel gelişme ve yönetim, psikolojik danışma, psikoterapi ve sosyal psikoloji alanlarıyla da çok yakından ilgili olduğu anlaşılmıştır. Günümüzde Avrupalı andragologlar sosyal olgu çalışmaları, danışmanlık, sosyalleştirme, sosyal grup çalışmaları, yetişkin eğitimi, personel yönetimi ve toplum kalkınması gibi alanların hepsinde androgojinin yöntemlerine başvurmakta ve kullanmaktadır. 2000’li yılların başından itibaren Avrupa Birliğinin Yaşamboyu Öğrenme Programları ve ulusal ajanslar vasıtasıyla yürüttüğü projeler, yetişkin eğitimi çalışmalarına hareketlilik kazandırmıştır. Pedagojideki eğitim öğretim anlayışını yetişkinlerin eğitimine transfer etmenin uygun olmadığı; yetişkin eğitimiyle ilgili eğitimcilerin, öğrenciler ile işbirliği yapan kişiler olması gerektiğine işaret edilmektedir. Bu açıdan, yetişkin eğitimi olgusuna bakıldığında, klasik pedagojiden farklı öğrenme ihtiyaçları ve eğitim ilkeleri söz konusu olmaktadır. Knowles(1996), yetişkin öğrenmesi olarak adlandırılan androgojik modelin dayandığı varsayımların ise şunlar olduğunu belirtmiştir:

1. *Bilme Gereksinimi:* Yetişkinler bir şeyi öğrenmeye başlamadan önce onu için öğrenmeleri gerektiğini bilmek isterler.
2. *Öğrenenlerin Benlik Algısı:* Yetişkinler kendi kararları için, kendi yaşamları için sorumluluk alma biçiminde benlik algısına sahiptirler.
3. *Öğrenenlerin Yaşantılarının Rolü:* Yetişkinler bir eğitsel etkinliğe geçmiş yaşantılarıyla gelirler. Bu yaşantılardan yararlanmak önemlidir.
4. *Öğrenmeye Hazır Olma:* Yetişkinler, kendi yaşam problemleriyle başa çıkabilmek için bilmeye ve yapabilmeye ihtiyaç duydukları şeyleri öğrenmeye hazır olurlar.
5. *Öğrenmeye Yönelim:* Çocuklar ve gençler, konu-merkezli öğrenmeye eğilimli iken yetişkinler ise yaşam-merkezli öğrenmeye eğilimlidir.
6. *Güdülenme:* Yetişkinler daha iyi iş, terfi, yüksek ücret gibi bazı dışsal faktörler ile özsaygı, yaşam kalitesi gibi içsel faktörlerle öğrenmeye yanıt verirler.

Knowles, yetişkin eğitiminde dikkat edilmesi gereken 5 aşamayı ise:

1. Öğrenme için fiziksel ve sosyal açıdan uygun bir sınıf ortamı hazırlama,
2. Öğrenme için gerekli ihtiyaçları tespit etme,
3. Öğrenme deneyimlerini oluşturma,

4. Planlama ve uygulama süreci,
5. Öğrenenin kendi kendini değerlendirmesinin sağlama olarak ifade etmiştir.

2. Öz-Yönelimli Öğrenme: Bu öğrenmede ön şart “kendini tanıma” dır. Yetişkin eğitimi veren eğitimcilerin çoğu, yetişkin öğrencileri otonom (özerk) ve kendi kendini yönetebilen bireyler olarak tanımlamaktadır. Bireylerin kendi öğrenme süreçlerini anlamaları, bir amaca ulaşmak için kendilerini motive etmeleri ve kendilerinin bilişsel süreçlerinin farkında olmaları öz-yönelimli öğrenmedir. (Merriam, 2004, akt. Penirci, 2014). Öz-yönelimli öğrenme modelinin ilkeleri şöyle açıklanabilir;

“1. Yetişkinler, kendi öğrenmeleriyle ilgili kararları için daha fazla sorumluluk almaya yönlendirilebilirler. 2. Öz-yönelimli öğrenme, her kişi ve her öğrenme durumunda var olabilecek özelliklere sahip bir öğrenme süreci olarak görülebilir. 3. Öz-yönelimli öğrenme süreci bütünüyle diğer öğrenme süreçlerinden farklı olacağı anlamını taşımaz. 4. Öğrenenler, bilgiyi ve çalışma yeteneğini bir durumdan başka bir duruma aktarabilen olarak görünürler. 5. Özyönelimli çalışma; çalışmaya katılım, kendinden eğilimli okuma, eğitici programlar, stajlar, elektronik karşılıklı konuşma ve yansıtıcı yazma gibi çalışmaları ve farklı etkinlikleri, kaynakları bulundurabilir. 6. Öz-yönelimli öğrenme içerisinde eğiticiler; öğrenenlerle karşılıklı konuşma, kaynakları bulma, sonuçları gözden geçirme ve eleştirel düşünmeye yönlendirme gibi rollerde bulunabilme” olarak altı başlıkta toplanabilir.

Öz-yönelimli öğrenme; öğrenenin öğrenmeye hazır olması, öğrenmek için merak ve ilgi duyması ve öğrenme için yapılması gereken çalışmaları baskı hissetmeden yürütmeye çalışması olarak özetlenebilir. Dolayısıyla yetişkin eğitiminde yetişkinlerin özerkliğine ve öz-yönelimine saygı duyulmalı ve öğrenme sürecinde bir kaynak olarak görülebilmelidir (Penirci, 2014).

3. Dönüştürücü Öğrenme Kuramı: Dönüştürücü öğrenme kuramı yetişkin öğrenmesinin bilişsel açıdan değerlendirilmesini inceleme alanı olarak görmektedir. Dönüştürücü öğrenme kuramı ilk kez 1978’de Jack Mezirow tarafından ortaya atılmıştır. Öğrenme kuramı açısından “dönüşüm”, deneyimler vasıtasıyla bilinç yapısının yeniden şekillendirilmesi veya kişinin sahip olduğu bakış açısını farklılaştırması olarak tanımlanabilir. Dönüşümsel öğrenmede benimsenen düşünce, öğrenenin kendi yaşantılarını yani deneyimlerini anlamlandırması ve onları yeniden yapılandırmasıdır.

Yetişkin eğitimlerinin dayandırıldığı kuramlar doğrultusunda, durumsal ve tasarım öğeleri olarak iki başlıkta toplanabilecek andragojik ilkelere dayanan bir